

DORPZIGT, GEKNIPT VOOR SPONTANE ONTMOETING

Kleinschalig groepswonen voor mensen met dementie geïntegreerd in het dorp

Utrecht, oktober 2007

Christina Mercken (Xina Tekst & Support, Amsterdam)

In opdracht van het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg

Woonzorgboerderij Dorpzicht © Sabina van Egmont

In het pittoreske centrum van het dorp Zuid-Beijerland in de Hoeksche Waard is de monumentale boerderij Dorpzicht omgebouwd tot multifunctionele voorziening met onder meer een bibliotheek, kinderopvang en hospice. In de oude landbouwschuur, waar ooit de koeien liepen, wonen nu zes ouderen met lichte dementie in een kleinschalige groepswoning, ondersteund door woonzorgbegeleiders van de Stichting Sabina van Egmont.

De groepswoning is een stand-alone zorgvoorziening die op zichzelf staat, los van de zorginstelling, en die zo zelfstandig mogelijk functioneert. Om dat mogelijk te maken, werkt de groepswoning samen met diverse lokale partners. Formele samenwerkingsverbanden zijn er met Woonstichting Union en de Stichting Hospice Hoeksche Waard. Informeel werkt de groepswoning samen met diverse anderen, zoals met een peuterspeelzaal en het buurthuiswerk. Zo zelfstandig mogelijk functioneren betekent namelijk dat sociale activiteiten in de eigen omgeving plaatsvinden. En dus wordt er intensief gewerkt aan de integratie van de bewoners in het dorp.

Wonen in de eigen omgeving

Sabina van Egmont, een organisatie op het gebied van ouderenzorg in de Hoeksche Waard, heeft naast Dorpzicht nog drie locaties: verpleeghuis De Egmontshof en zorgcentrum Sabina in Oud-Beijerland en verpleegafdeling De Buitensluis in Numansdorp. De Hoeksche Waard is een prachtige streek met langgerekte akkers, kreken, gorzen en grienden en met kleine dorpskernen die gekenmerkt worden door sterke sociale samenhang. De sterke sociale verbanden vormen een groot verlies voor ouderen die zorgbehoevend worden en naar de zorgvoorzieningen in Oud-Beijerland moeten verhuizen. Sabina van Egmont wil ouderen de kans geven om zoveel mogelijk in hun eigen woonomgeving zo zelfstandig en huiselijk mogelijk te blijven wonen, ook mensen met een psychogeriatrische indicatie. Het pilotproject in Dorpzicht is een eerste stap in die richting. Op termijn moeten er twaalf locaties komen in de Hoeksche Waard waar dementerende ouderen kunnen wonen. Een deel van deze locaties zullen, naast kleinschalige woonvoorzieningen voor psychogeriatrische

cliënten, ook beschikken over meerdere woonvormen, zoals verzorgingshuisplaatsen, revalidatieafdeling en afdelingswonen voor cliënten met een somatische beperking. Deze woonvormen zullen zichtbaar onderdeel uitmaken van Sabina van Egmont. Zo niet de groepswooning in Dorpszigt. Deze is volledig stand-alone, zodanig zelfs dat veel mensen niet weten dat het bij Sabina van Egmont hoort.

Boerderij Dorpszigt

Boerderij Dorpszigt, gebouwd in 1865, staat midden in het dorp Zuid-Beijerland en was tot 2000 nog in bedrijf. Dat jaar werd de oude boerderij, met landbouwschuur en koetshuis, opgekocht door Woonstichting Union. Op de bijbehorende weide bouwde Woonstichting Union twintig levensloopbestendige woningen. De boerderij zelf werd omgevormd tot multifunctioneel centrum voor heel Zuid-Beijerland, voor jong en oud. In het voorhuis richtte Stichting Hospice Hoeksche Waard een hospice in en in het achterhuis en de schuur kwamen Bibliotheek Zuid-Beijerland, Peuterspeelgroep de Beijertjes, Kinderdagverblijf Tante Riet, een consultatiebureau van de Zorg en Welzijn Groep, buurthuiswerk van Stichting Stimulans en de groepswooning voor dementerende ouderen van Sabina van Egmont. Dorpszigt is nu een levendige locatie midden in het dorp, een komen en gaan van mensen; moeders die het consultatiebureau bezoeken, buitenspelende kinderen van het kinderdagverblijf, bibliotheekbezoekers, buurtbewoners die een kaartje komen leggen of komen bijjarten. Deze aanloop biedt de bewoners van de kleinschalige groepswooning een mooie gelegenheid in contact te komen met andere bewoners van het dorp.

Groepswooning Dorpszigt

Ingang van de groepswooning © Sabina van Egmont

In de kleinschalige groepswooning wonen vijf dames en één heer met lichtere vormen van dementie.

Omdat woonzorgbegeleiders tijdens dagen en avonddiensten voornamelijk alleen werken geldt voor alle bewoners het criterium dat zij door één woonzorgbegeleider geholpen kunnen worden. Is dat niet (meer) het geval, dan moet de bewoner verhuizen naar een voorziening waar meerdere begeleiders tegelijk werkzaam zijn, bijvoorbeeld naar een kleinschalige groepswooning op het terrein van het zorgcentrum.

Voor de nachtdienst werkt Sabina van Egmont samen met de hospice in het voorhuis die via een tussendeur verbonden is met de groepswooning. De verpleegkundige van de hospice zorgt gedurende de nacht voor de bewoners van de groepswooning, loopt rondes en houdt toezicht via een camerasysteem. Met iedere bewoner en hun familie worden concrete afspraken gemaakt over wat cameratoezicht voor hen inhoudt.

Dorpszigt ligt in het centrum van het dorp, vlak om de hoek van het winkelcentrum waardoor de bewoners gemakkelijk hun eigen boodschappen kunnen doen. Bij de verbouwing is gezorgd dat de sfeer en de aanblik van de oude boerderij behouden bleven. Dat betekende wel dat er enkele concessies gedaan moesten worden. Het viel niet altijd mee de visie op kleinschalig wonen en de eisen van monumentenzorg op elkaar af te stemmen. Zo heeft de groepswooning een lange gang waaraan de slaapkamers liggen, dat kon bouwkundig niet anders. Ook moesten de grote binten behouden blijven. Met als gevolg dat hier en daar een flinke paal in de ruimte staat en dat niet alle kamers even groot zijn omdat er geschipperd moest worden met de ruimte. De schuur moest ook buiten de uitstraling van een stal behouden. Daarom mochten de originele hoge stalramen niet verlaagd worden en zouden de bewoners vanuit hun slaapkamers niet naar buiten kunnen kijken. Als compromis zijn de buitendeuren van de kamers nu van glas, geflankeerd door ouderwetse luiken om

de aanblik van de boerderij niet te verstoren. Zo kunnen de bewoners vanuit hun kamers toch nog uitkijken op hun bloemrijke tuin en dierenweide.

De bewoners hebben ieder een eigen kamer die zij zelf inrichten. Alleen het bed (vanwege arbo-eisen) en de kast worden door Sabina van Egmont geleverd. De kamers zijn groot genoeg voor een zithoek en hebben allemaal een eigen deur naar de tuin. Iedere kamer heeft een eigen wastafel. De badkamers worden door twee mensen gedeeld en hebben twee ingangen, naar iedere kamer één. Om te zorgen dat bewoners hun kamer gemakkelijk terugvinden, richten zij ook de gang bij hun deur zelf in, bijvoorbeeld met een eigen kastje of tekeningen van de kleinkinderen. Omdat er bij de oprichting van de groepswoning nog geen bewoners waren, is de woonkamer door de verzorging ingericht. Maar de bewoners zijn inmiddels de woonruimte aardig aan het vullen met hun eigen spullen.

Zo normaal mogelijk wonen

In de huiselijke sfeer van de groepswoning leven de bewoners zo zelfstandig mogelijk met ondersteuning van de medewerkers van Sabina van Egmont. De slogan van de woonzorgbegeleiders is 'werken in úw huis'. Zij bieden de bewoners ondersteuning in hún huis en zorgen dat zij er zo normaal mogelijk kunnen wonen. Dat betekent onder meer dat de bewoners bepalen wat ze eten, hun eten samen bereiden, dat zij hun eigen kerk kunnen bezoeken, dat bezoek altijd welkom is, dat familie en vrienden kunnen blijven logeren en dat zij hun kamers zelf inrichten. De woonzorgbegeleiders komen uit de verzorging en verpleging, eentje is van oorsprong activiteitenbegeleider. Zij werken als een team, ieder met een eigen functie. De een beheert bijvoorbeeld de kas, de ander is aanspreekpunt voor vrijwilligers. Er is bewust gekozen voor een teamlid afkomstig uit de activiteitenbegeleiding die de rest van het team adviezen kan geven omtrent dagbesteding en welzijnsactiviteiten.

'Werken in úw huis' betekent ook dat er, zonder uitdrukkelijke vraag, zo weinig mogelijke professionals over de vloer komen; er worden geen rondes gelopen en er komt geen aparte activiteitenbegeleider langs. Dat stelt andere eisen aan de woonzorgbegeleider en aan de (para)medici die hun werk anders moeten inrichten en deels uit handen moeten geven. In plaats van rondes te lopen, komt de logopediste nu regelmatig mee-eten. Zo stoort zij de huiselijke sfeer niet en kan zij toch de spraak en het slikken van de bewoners observeren. Omdat de woonzorgbegeleiders meer verantwoordelijkheid dragen voor observatie, signalering en begeleiding is er geïnvesteerd in deskundigheidsbevordering. De diëtiste geeft bijvoorbeeld adviezen over volwaardige voeding en de fysiotherapeut biedt handvatten voor signalering van mogelijke problemen. Omdat de woonzorgbegeleiders grotendeels alleen werken, vinden er maandelijks intervisiebijeenkomsten plaats waar de woonzorgbegeleiders de casuïstiek samen bespreken.

Zo normaal mogelijk wonen betekent ook normale contacten met de burens. Daarom gaat er veel aandacht uit naar het stimuleren van contacten en integratie in het dorp. De fysieke locatie en bouw van de groepswoning dragen daar aan bij, de voorzieningen en de dierenweide zijn er op gericht dorpsbewoners aan te trekken. Daarnaast wordt continu gezocht naar manieren om integratie en contact te bevorderen. De burens uitnodigen voor een Sinterklaasfeest bijvoorbeeld. Of bewust kiezen voor de plaatselijke middenstand in plaats van gebruik te maken van de centrale inkoop van Sabina van Egmont.

Integreren in het dorp

De bewoners van de kleinschalige groepswoning zijn allemaal mobiel. Ze gaan regelmatig kijken bij de kinderen die buitenspelen bij het kinderdagverblijf, ze begroeten de bezoekers van de bibliotheek of maken over het hek een praatje met hun burens in de levensloopbestendige woningen. Dergelijke spontane ontmoetingen kunnen verrassende gevolgen hebben. Zo bleek een bewoner van een van de aangrenzende levensloopbestendige woningen een fervente appeltaartbakker te zijn, maar wel eentje zonder oven. Nu komt hij regelmatig appeltaart bakken in de groepswoning. Het resultaat deelt hij met de bewoners.

De woonzorgbegeleiders stimuleren actief contacten met de buurt. Ze nodigen de peuters van de peuterspeelzaal wekelijks uit voor een bezoek en kijken het regionaal weekblad door op zoek naar geschikte activiteiten. Ze verdiepen zich in de achtergrond en interesses van de bewoners en

proberen daar op aan te sluiten. De bewoners doen mee aan activiteiten van het buurthuiswerk in Dorpzigt, zoals de soos en de bingo, en aan activiteiten elders in het dorp. Ze worden uitgenodigd door hun burens – zoals door een buurman voor een optreden van zijn shanty koor – en nodigen zelf burens uit voor activiteiten bij hen thuis. Meedoen aan activiteiten in het dorp vereist wel een actieve inzet van vrijwilligers. Bij de opzet van de groepswoning zijn daarom actief vrijwilligers geworven. Hun taak is er te zijn 'voor de bewoners'. Dat betekent dat zij veelal geen vaste taken hebben, zoals koffie schenken, maar zich flexibel inzetten om de bewoners te helpen dat te doen wat zij willen doen en waar het team niet aan toekomt. Een wandeling maken bijvoorbeeld of naar de bibliotheek gaan. Veel vrijwilligers komen uit het dorp zelf en ook dat draagt bij aan de integratie van de bewoners. Langzaamaan worden zij een vertrouwd onderdeel van het dorp.

De burens © Sabina van Egmont

Theedrinken in de tuin © Sabina van Egmont

In het begin was dat anders. Toen zochten de bewoners en de woonzorgbegeleiders nog aansluiting bij de voorzieningen van Sabina van Egmont. Zo bleven de woonzorgbegeleiders de bewoners aanvankelijk naar de gezamenlijke bingo in Zorgcentrum Sabina brengen. Dat gebeurt niet meer. De bewoners en de woonzorgbegeleiders zijn inmiddels zo ingeburgerd in de woning en het dorp dat zij geen behoefte meer hebben aan activiteiten in het zorgcentrum. Ze hebben in de eigen omgeving voldoende te doen. Bovendien voelen zij zich ook niet meer verbonden met het zorgcentrum. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de bewoners dit jaar niet meegingen met de vakantiereis van Sabina van Egmont, maar met een bootreis van de Zonnebloem. Dat doen andere mensen die thuis wonen tenslotte ook. En het gaf hen de kans om tijdens de bootreis kennis te maken met andere Hoeksche Waarders.

Begin op een zomerdag

De contacten met bewoners en voorzieningen in het dorp en met de andere voorzieningen in Dorpzigt lopen goed. Maar dat ging niet vanzelf. In het begin waren dorpsbewoners en burens terughoudend en afwachtend. Zo stond de leiding van de peuterspeelzaal niet te trappelen om de peuters op bezoek te laten gaan bij dementerenden. Er is flink geïnvesteerd in de integratie van bewoners, onder meer door voorlichting te geven in het dorp, door zelf naar buiten te stappen en open en gastvrij te zijn. De woonzorgbegeleiders en familieleden van de bewoners speelden daarin een belangrijke rol. Zij kwamen met ideeën, bedachten mogelijke uitstapjes of activiteiten en zochten nieuwe manieren om kennis te maken met andere dorpsbewoners. Maar er was ook sprake van een gelukkige samenloop van omstandigheden. De bewoners verhuisden in mei 2006 naar de groepswoning, toevallig het begin van een prachtige zomer met bijzonder mooi weer. De bewoners waren daardoor de eerste maanden veel buiten en konden zo, over het hek, kennismaken met de peuters van de peuterspeelzaal, de kinderen van de kinderopvang, de burens van de levensloopbestendige woningen, bezoekers van Dorpzigt en toevallige passanten. De eerste contacten kwamen zo spontaan en gemakkelijk te stand. Wat dat betreft een tip voor anderen die een kleinschalige groepswoning voor dementerenden in een buurt willen opzetten: begin niet in de winter!

Meer informatie over Dorpzigt vindt u via de Databank Wonen-Zorg:

http://www.kcwz.nl/cgi-bin/databank.cgi?id=1670&page=databank/kleinschalig_detail